

Manja Žugman | Osnovna šola Ledina Ljubljana, bolnišnični šolski oddelki

Bolnišnični knjižni sejem

Hospital Book Fair

Ključne besede:

bolnišnična šola, kulturni dan,
govorno nastopanje, gledališče
kamišibaj, knjižni sejem

Keywords:

hospital school, culture day,
public speaking, kamishibai
theatre, book fair

Izvleček

Učenci pred govornimi nastopi zaradi negativnih vplivov sodobne tehnologije doživljajo stiske, strahove in tremo. Njihovo vsakdanje sporazumevanje je oslabiljeno. Pri govorjenju se soočajo z iskanjem primernih besed. Kulturni dan je s sproščenim pripovedovanjem književnih vsebin, deklamiranjem pesmi, vrstniški izmenjavi »dobrih« vsebin za branje, lutkovno igro ali gledališčem kamišibaj odlična priložnost za odpravljanje stisk, strahov in treme ter urjenje v javnem pripovedovanju in ustvarjalnem izražanju.

Abstract

Due to the negative influence of modern technologies, students experience anxiety, fear or stage fright when having to perform publicly. Their everyday communication is weakened and when they talk, they struggle to find the right words. Culture Day is a good opportunity to resolve anxiety, fear and stage fright as well as to practice public speaking and creative expression through a relaxed presentation of literary content, reciting poems, peer sharing of "good" reading content, puppet show or kamishibai theatre.

roman
glagol
beseda
zaimek
vrste besedil
vejica
oklepaj
intonacija
157

1 Uvod

O bisk knjižnega sejma in s knjigo povezane dejavnosti so odlična priložnost, da učencem približamo knjige in knjižne junake, predstavimo pomen branja in jih za bralno dejavnost tudi motiviramo. Mnogi se v svojem šolskem vsakdanu soočajo s strahom in tremo pred govornimi nastopi. Vsebine kulturnega dne – predstavljanje svojih najljubših knjig, avtorjev, ilustratorjev, deklamiranje pesmi, branje književnih odlomkov, lutkovne igre, gledališče kamišibaj in podobno – so dejavnosti, pri katerih učenci samostojno in sproščeno sodelujejo, se pogovarjajo, razvijajo ustvarjalnost in domišljijo ter govorno nastopajo, hkrati pa uspešneje premagujejo svoje stiske in strahove.

Na Pediatrični kliniki v Ljubljani izvajamo v bolnišnični šoli, ki spada pod Osnovno šolo Ledina, poleg rednega pouka tudi dneve dejavnosti. Eden izmed kulturnih dni se imenuje Bolnišnični knjižni sejem. Pripravimo ga v času Slovenskega knjižnega sejma. Ker zaradi negativnih vplivov sodobne tehnologije opažamo vrzeli pri sporazumevalnih zmožnostih učencev, je to priložnost, ko lahko to posameznikovo področje (o)krepimo, izboljšamo in (o)obogatimo.

Cilji kulturnega dne široko zastavljeni

V kulturni dan so vključeni učenci od prvega do devetega razreda osnovne šole in vsi srednješolci, zato so tudi cilji širše zastavljeni. Udeleženci se seznani s Slovenskim knjižnim sejmom. Spoznajo, kaj je knjižni sejem, kdaj in kje se odvija ter katere dejavnosti vključuje. Učenci in dijaki na omenjeno tematiko ustvarjajo bolnišnični knjižni sejem, nastale prispevke pa uporabimo za šolski časopis z naslovom Utrinki, ki ga na spletnih straneh bolnišnične šole objavimo na koncu šolskega leta.

Pester nabor dejavnosti, povezanih s knjigo

Kulturni dan pripravljamo slovenistke. Izvajamo ga na vseh bolnišničnih oddelkih, zato moramo pripraviti seznam predlaganih dejavnosti. Med temi si učitelj izbere tisto, ki se mu zdi najprimernejša glede na starost in psihofizično stanje otrok na njegovem oddelku. Učenci lahko predstavijo svoje najljubše knjige, pripravijo razstavo svojih najljubših avtorjev in/ali književnih del, spoznava(jo) mladinsko literaturo, izvedejo literarno branje, se o prebranem pogovarjajo in si izmenjajo izkušnje. Sodelujejo lahko v delavnici ustvarjalnega pisanja. Književno delo dramatizirajo in pripravijo predstavo v obliki lutkovne igre ali gledališča kamišibaj. Spoznavajo lahko pot knjige. Naučijo se, kako nastane knjiga, hkrati pa jo lahko tudi sami napišejo in izdelajo. Prelevijo se v novi-

narje in pripravijo reportažo z oddelčnega bolnišničnega sejma. Če jim možnosti dopuščajo, lahko slovenski knjižni sejem tudi obišejo.

2 Izvedba knjižnega sejma (po vzgojno-izobraževalnih triadah)

U čitelj izvede knjižni sejem na svojem bolnišničnem oddelku. Dejavnost traja štiri pedagoške ure. V učilnico povabi učence, ki se kljub bolezni lahko gibljejo in družijo z vrstniki. Ko jih zaposli, obiše še učence, ki so v izolaciji. Z njimi potekajo dejavnosti individualno ob postelji. Učenci svoje izdelke drug drugemu predstavijo, hkrati pa jim lahko prisluhnejo tudi starši in zdravstveno osebje, če so v tistem trenutku prisotni. Učitelj ob zaključku kulturnega dne napiše analizo in evalvacijo dogajanja. Povratna informacija o realizaciji kulturnega dne je primerna za vpogled v dejavnost posameznega učenca ter za izboljšanje in nadgradnjo dogajanja v prihodnjem šolskem letu.

V nadaljevanju so predstavljene dejavnosti, ki so jih izvedli učitelji in učenci po posameznih vzgojno-izobraževalnih triadah.

2.1 Z roko v roki s pravljico

Učiteljice prve triade so s svojimi učenci obujale spomine na najljubše pravljice. Učenci so si ogledali naslovnice knjig in opisovali ilustracije. S kamišibajem *Pravljичne uganke* so ob poeziji Mete Učakar obudili najbolj znane in priljubljene pravljice vseh časov. Kamišibaj so pospremili z glasbeno spremljavo, saj so zaigrali tudi na kitaro. Ogledali so si oddelčno knjižnico in spoznali, po kakšnih kriterijih so urejene knjige. Učiteljica je izbrala nekaj slikanic. Na naslovnica je prekrila naslov, učenci pa so na podlagi ilustracije ugotavljali naslov slikanice in avtorja. Ob tem so spoznavali pojme pesem, pravljica, ljudska pravljica, pisatelj, pesnik, ilustrator, založba, naklada, tiskarna, knjižnica in knjigarna. Na koncu so izvedli še glasovanje o najbolj priljubljeni pravljici vseh časov. Izmed desetih znanih naslovov je zmagala *Volk in sedem kozličkov*.

Učenci prve triade, ki so si lahko Slovenski knjižni sejem ogledali v živo, so bili nad dogajanjem in množico knjig navdušeni. Učiteljice so jih usmerjale k ogledu posameznih, njihovi starosti primernih naslovov. Dekleta so se bolj navduševala nad pobarvankami in pravljicami; še posebej nad pravljicami *Piki Jakob*, *Muca Copatarica* in *Maček Muri*. Fante so pritegnili stripi, knjige rekordov, naravoslovna tematika in junaki iz sveta risane filma.

Pri dejavnostih so učenci prve triade razvijali recepcijske zmožnosti vseh treh ravni: branja, poslušanja in gledanja umetnostnih besedil. Z ugotavljanjem in obnavljanjem vsebin že znanih pravljic so oblikovali obzorje pričakovanj, kar »izvira iz njihove zunajliterarne in medbesedilne izkušnosti« (UN 2018: 13)¹. Primerjali so svoja doživetja in misli, ki so se jim porodile ob gledanju in poslušanju pravljic. Ugotavljali so »razlike v doživljanju in razumevanju istega besedila in različnost na ravni opažanja sestavin besedila« (UN 2018: 14)². Ob ponovnem vračanju na isto besedilo so zaznavali sprva morda preslišane sestavine. V pogovorih so izražali svoja čustva in mnenja o določenem besedilu, posamezne vsebine so primerjali in vrednotili »ustrezno njihovi razvojni stopnji, medbesedilni izkušnosti in spoznavni zmožnosti« (UN 2018: 14)³. Učenci so ob umetnostnih besedilih pridobivali tudi literarnovedno znanje. Razumeli in uporabljali so naslednje izraze pesem, pravljica, naslov, pesnik, pesnica, pisatelj, ilustrator, ilustratorica, slikanica in podobno.

2.2 Slovenska pesem v preobleki gledališča kamišibaj

Učenci druge triade so s knjigami nadaljevali na nekoliko drugačen način. Četrtošolka je predlagala, da bi v kamišibaj predelali znano slovensko pesem *Svet je tvoj!* (Nina Pušlar). Besedilo pesmi smo poiskali na spletu, učenka pa se je pesem naučila zapeti. Drugi učenci so besedilo natisnili in ilustrirali. Nastal je kamišibaj. Ilustracije posameznih kitic smo plastificirali, na koncu pa predstavili še posneli. Četrtošolka je pogumno zapela pesem in se predstavila občinstvu (bolnikom, učiteljem, medicinskim sestram). Nato so se učenci pogovarjali o knjigah za bralno značko in domače branje. Nekateri so za prihodnje učence bolnike pripravili tudi seznam priporočljivega branja. Izbrali so knjige, začinjene s humorjem. Prepričani so bili, da so knjige z vedro vsebino za bodoče bolnike pravšnje. V nadaljevanju so drug drugemu predstavljali obnove prebranih knjig. Nekateri so deklamirali svoje najljubše pesmi, drugi so brali odlomke. Pogovarjali so se o najljubših literarnih osebah in predstavljali njihove značajske lastnosti. Urili so se v glasnem in tekočem, primerno hitrem branju. Eden si je izbral knjigo *Jaz bom zmagal* in vrstnikom predstavil

njeno vsebino. Z učiteljico sta jo z dvema lutkama tudi zaigrala. Učenec je igral Roka, učiteljica pa je imela vlogo njegove mame.

V drugi triadi so učenci razvijali svoje recepcijske zmožnosti. Predstavili so razumevanje knjižne vsebine in značaja ter ravnanja književne osebe, ki »doživlja take dogodivščine, kot bi si jih želeli doživljati sami« (UN 2019: 27)⁴. Oblikovali so svoje stališče o ravnanju književne osebe in ga utemeljili. Svoja mnenja so med seboj primerjali. Vrednotili so pesemska in prozna besedila, kamišibaj pa jim je predstavljal primerno izhodišče za vrednotenje dramskega. Preizkusili so se v improvizaciji, v igri vlog. Predstavo so primerjali z izhodiščnim besedilom. Pri lutkovni predstavi so prepoznali njene prvine: posamezno vlogo, prizor in lutke. Pri svojih dejavnostih so se tudi medpredmetno povezovali; slovenščina se je prepletala z glasbeno in likovno umetnostjo.

2.3 Rdeča nit je pripovedovanje

Tretja triada je sledila rdeči niti kulturnega dne. Poudariti velja dogajanje na oddelku za otroško psihiatrijo, kjer je hospitaliziranih največ učencev predmetne stopnje in kamor prihajajo med drugim tudi zaradi strahu pred šolo, javnim govornim nastopanjem in ustnim ocenjevanjem.

V prvem delu kulturnega dne so učenci spoznali Slovenski knjižni sejem. Prisluhnil so zgodbi, ki sem jo kot slo-

Slika 1: Predstavitev zgodbe Čubibubi. Iz arhiva M. Žugman.

1 Učni načrt za slovenščino, 2018: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf (24. 11. 2019).

2 Učni načrt za slovenščino, 2018: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf (24. 11. 2019).

3 Učni načrt za slovenščino, 2018: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf (24. 11. 2019).

4 Učni načrt za slovenščino, 2018: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf (24. 11. 2019).

venistka predstavila v obliki gledališča kamišibaj. Zgodba z naslovom *Čubibubi* je bila poučna (slika 1). Njena tematika o sprejemanju drugačnosti je bila izvrstna iztočnica za pogovor. Učenci so v obliki kamišibaja prisluhnili še zgodbi *Vsem ljudem nikoli ne ustrežeš* (slika 2).

Slika 2: Vsem ljudem nikoli ne ustrežeš. Iz arhiva M. Žugman.

Sledilo je samostojno delo. Učenci so dobili navodila za delo z računalnikom. Na podlagi vnaprej priporočenih spletnih vsebin so spoznavali zgodovino gledališča kamišibaj, posebnosti pri izvedbi, potek predstav, igralce, oder, tematiko zgodb. Spoznali so mnogo novih izrazov. Poleg spletnih mest smo jim ponudili v branje tudi knjige o kamišibaju. Ob koncu so o tej vrsti gledališke umetnosti predstavili svoja znanja in spoznanja.

Slika 4: Predstavitve zgodbe Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade. Iz arhiva M. Žugman.

Premagati stiske pred govornim nastopanjem

V drugem delu kulturnega dne so morali učenci napisati svojo zgodbo, jo opremiti z ilustracijami in predstaviti. Med učenci je bilo veliko takih z motnjo pozornosti. Dobili so navodilo, naj svojo zgodbo zapišejo na le tri risalne liste. To se jim je zdelo malo, zato so se naloge lotili pozitivno naravnani. Zdržali so. Pripravili so zanimive poučne zgodbe. Nastal je tudi pregovor Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade (sliki 3, 4). Sledili so govorni nastopi učencev. Svoje zgodbe so predstavili spontano in sproščeno. Njihovi nastopi so bili suvereni, primerno glasni, besede razločno izgovorjene, učenci pa vedri in nasmejani. Utrinke smo ujeli tudi v fotografski aparat. Strinjali so se, da zgodbe objavimo v šolskem časopisu. Preberete jih lahko na spletni strani bolnišnične šole https://www.bolnisnicna-sola.si/files/2011/08/UTRINKI-18-19_OL.pdf.

Slika 3: Nastajanje kamišibaja izpod rok učenke 6. in učenca 7. razreda. Iz arhiva M. Žugman.

Učenci tretje triade so usvojili veliko učnih ciljev. Samostojno so pridobivali znanje o gledališču kamišibaj. Svoje recepcijske zmožnosti so razvijali s tvorjenjem in poustvarjanjem umetnostnih besedil. Pri tem so prepoznavali »ustvarjanje umetnostnega besedila kot poseben govorni položaj« (UN 2018: 44)⁵. Samostojno so oblikovali besedilni svet in se pri tem opirali na svoje (medbesedilne) izkušnje in znanje. Med govornim nastopom so govorili prosto, čim bolj zborna in naravno. Upoštevali so jezikovno ustreznost in pravilnost, pazili so tudi na ustrezno rabo zvočnih in vidnih nebesednih spremljevalcev govorjenja. Vsak govorni nastop smo ovrednotili »zato, da bi (še) izboljšali svojo sporazumevalno zmožnost« (UN 2018: 67)⁶.

⁵ Učni načrt za slovenščino, 2018: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf (24. 11. 2019).

⁶ Učni načrt za slovenščino, 2018: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf (24. 11. 2019).

3 Gledališče kamišibaj in njegova vloga v bolnišnici

V bolnišnični šoli se srečujemo z različno populacijo otrok. Gledališče kamišibaj je odlično sredstvo za medsebojno spoznavanje učitelja in učenca. Poma-ga odpraviti začetno tremo, prijetno sprošča in povezuje. Učitelj in učenec se v obliki kamišibaja izmenjata v različ-nih vlogah; tj. učitelja – učenca – poslušalca. Pripomoček je primeren za upoštevanje individualnosti posameznika; tudi za učence s posebnimi potrebami. »Kamišibaj v sebi zdru-žuje široko paleto izraznih možnosti, izmed katerih učenci s posebnimi potrebami neredko najdejo kakšno zase: ne-kateri znajo pogledati na dogodek ali osebo z neobičajnega zornega kota, drugi hitro izluščijo bistvo, tretji so verbalno močni ... Kamišibaj jim daje možnost, da zasijejo« (Na-gode 2018: 55)⁷. To je izvrsten didaktični pripomoček, saj učitelju omogoča, da učencu na drugačen, zanimiv in vab-ljiv način predstavi in razloži določeno učno snov. »S tem jih preseneti, prekine monotonijo in vzbudi radovednost« (Nagode 2018: 58)⁸. Proces ustvarjanja kamišibaja zahteva trdo delo, vztrajnost in potrpežljivost, hkrati pa končen iz-delek na poseben in radosten način povezuje kamišibajkarja s skupnostjo.

4 Sklep

Kulturni dan je šolska dejavnost, ki jo lahko izvedemo na različne načine. Učiteljice slovenistke pri pouku slovenščine opažamo, da se učenci zaradi negativ-nih vplivov mobilnih telefonov in spletnih strani (računal-niške igrice) težko izražajo, iščejo (primerne) besede in jih je strah govornega nastopanja. Zaradi omenjenih težav smo cilje kulturnega dne zastavili tako, da so lahko vsi učenci od prvega do deveta razreda sproščeno sodelovali in se urili v svojem nastopanju. Drug drugemu so pripovedovali zgod-be, obnavljali vsebine knjig, deklamirali pesmi, zaigrali z lutkami ali predstavili zgodbe v obliki vse bolj uporabnega gledališča kamišibaj.

Učenci so se med seboj spoznavali. Krepili so medsebojne odnose ter razvijali domišljijo in ustvarjalnost v najširšem pomenu besede. Preizkusili so se v sproščenem govornem nastopanju. Svoje nastope so opravili brez strahu in treme.

Nastopi so bili lepo izpeljani, izgovorjene besede pa razloč-ne in razumljive. Pripovedovali so primerno hitro, s poslu-šalci so se trudili vzpostavljati očesni stik. S svojimi nastopi so bili zelo zadovoljni.

Učenci v bolnišnično šolo prihajajo iz vseh slovenskih kra-jev. Nekateri so povedali, da Slovenskega knjižnega sejma sploh niso poznali, spet drugi so se prvič srečali z gledališ-čem kamišibaj. Poudariti velja, da so v medsebojnih pogo-vorih stkali nove prijateljske vezi. Od vrstnikov so pridobili nova priporočila za bralne dejavnosti. Odpravili so svoje zadržke, strahove in tremo pred govornim nastopanjem, saj so se v tej dejavnosti več ur sproščeno urili in se povezovali.

Viri in literatura

Nagode, Simona, Rupnik Hladnik, Tatjana, 2018: *Kamišibaj v šoli in doma: s papirnim gledališčem do ustvarjalnega izražanja in sproščenega pripovedovanja*. Logatec, Osnovna šola 8 talcev. Ljubljana, Osnovna šola Poljane.

Sitar, Jelena, 2018: *Umetnost kamišibaja: priročnik za ustvarjanje*. Mari-bor, Aristej.

Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina. Dostopno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf (8. 12. 2019).

⁷ Nagode, S., Rupnik Hladnik, T., 2018: *Kamišibaj v šoli in doma: s papirnim gledališčem do ustvarjalnega izražanja in sproščenega pripovedovanja*.

⁸ Nagode, S., Rupnik Hladnik, T., 2018: *Kamišibaj v šoli in doma: s papirnim gledališčem do ustvarjalnega izražanja in sproščenega pripovedovanja*.